

นามสกุลคนเมือง...ภาพสะท้อนการใช้ภาษาถิ่น
ที่กำลังจางหาย
(กรณีศึกษา นามสกุลคนเมือง
ในอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่)

ชวณพิศ นภตาศัย*

* นักวิชาการอิสระ

๐ บทคัดย่อ

นามสกุล เป็นมรดกที่ทุกคนได้รับสืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ซึ่งการใช้ นามสกุลทำให้เกิดจิตสำนึกต่อรากเหง้าของตน รวมทั้งมีสำนึกแห่งชาติพันธุ์ นามสกุลจึงสะท้อนให้เห็นถึงที่มาของบุคคลนั้น ๆ เพราะในนามสกุลแต่เดิมจะใช้ ภาษาท้องถิ่นและมีความหมายที่เกี่ยวกับชื่อของบรรพบุรุษ รวมทั้งเรื่องที่เกี่ยวข้อง เช่น อาชีพ ถิ่นที่อยู่ และอื่น ๆ ที่เป็นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกับคนในตระกูล

ในช่วงเวลาประมาณสิบปีที่ผ่านมา คนในสังคมไทยนิยมเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุลกันมาก มีเหตุผลว่าเพื่อความสะดวก เพื่อความไพเราะ รวมทั้ง มีความเชื่อว่า จะช่วยให้พ้นจากความทุกข์ที่กำลังเผชิญอยู่ และบางคนเปลี่ยน นามสกุลเพื่อเหตุผลทางจิตวิทยา

จากการศึกษาข้อมูลการเปลี่ยนนามสกุลของคนเมืองที่ อ.จอมทอง จ.เชียงใหม่ พบว่า นามสกุลเดิม ส่วนมากเป็นการผสมชื่อของปู่ย่าตายาย เป็นคำ ที่แสดงถึงอาชีพ คำแสดงยศตำแหน่ง รวมถึงคำที่แสดงถึงถิ่นที่อยู่ เมื่อถึงยุคที่ คนนิยมเปลี่ยนนามสกุล คำเมืองหรือภาษาล้านนาในนามสกุลในแบบเดิม ถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นนามสกุลที่ใช้คำสุภาพ สวยงาม ความหมายดี ซึ่งมัก ประกอบกันด้วยคำบาลีสันสกฤต ซึ่งมีความหมายซับซ้อน ยากแก่การเข้าใจ คนที่ ไม่มีความรู้ภาษาบาลีสันสกฤตแทบจะไม่เข้าใจความหมายของนามสกุลใหม่ที่ เปลี่ยนไป นามสกุลที่ตั้งใหม่ไม่มีกลิ่นอายของคำเมือง ไม่มีความหมาย ที่เกี่ยวข้องกับตระกูล และไม่ใช้ภาษาล้านนา ซึ่งการละทิ้งนามสกุลเดิมที่เป็น คำเมือง หรือภาษาล้านนา ไปใช้คำที่เป็นบาลีสันสกฤตแบบภาษาไทย จึงเป็น การสูญเสียไปของคำเมืองอีกทางหนึ่ง

การละทิ้งคำเมืองน่าจะน้อยลง หากผู้มีความรู้ภาษาล้านนาช่วยตั้ง นามสกุลใหม่ให้ผู้ที่ต้องการเปลี่ยนนามสกุลได้เลือกใช้ นามสกุลภาษาล้านนา ที่สละสลวย ไพเราะและมีความหมายดี น่าจะทำให้คนเมืองใช้นามสกุลที่เป็น คำล้านนากันต่อไป แต่หากวันหนึ่งคนเมืองจำนวนมากพากันเปลี่ยนนามสกุล ไปจากคำเมือง ณ วันนั้น ภาษาเขียนสั้น ๆ ที่แสดงตัวตนของคนเมืองก็จะค่อย ๆ เลือนหายไป การใช้ภาษาล้านนาในความหมายเพื่อแสดงอัตลักษณ์คนล้านนา ก็จะมลายไปอีกทางหนึ่ง

◎ Abstract

A Surname or family name is one type of an inheritance that everyone has inherited from ancestors. The use of surname arouses self-consciousness toward family's root and ethnical information. The concept of 'surname' relatively reflects of individual's background, occupation, residence, and any other significant matters related to the family's members.

During the past decade, Thai people often change their name and surname to improve the fortunes. The diversity of surname is done mostly for the psychological reasons of convenience, melodiousness, and getting rid of bad luck.

From the study of 'the surname change of local people of Chom Thong, Chiang Mai' found that the traditional surname is commonly a mixture part of the grandparents' name based on occupation, title, and area of residence. In the certain time, the custom of choosing the surname to a new-born child is reversed from local or Lanna words to extravagant, beautiful and good meaning words which Pali and Sanskrit have linguistically long coexisted. However, the unfamiliar Pali and Sanskrit words have more complicated in meaning and hard to understand. People who do not know those languages might not understand the word. As a result, the new surname will lack the sense of Lanna-ness or do not derived from parts of family anymore. The ignorance of Lanna or local words and the increasing use of standard Thai language with Pali and Sanskrit words in surname might be described as the tendency of the local language to disappear.

The researcher assumes that the dialect ignorance will be decreased, if those who know the language naming people with more Lanna surname. On the contrary, the less use of traditional Lanna surname will affect on their own heritage language, eventually resulting in the gradually loss of dialect identity.

๑ บทนำ

นามสกุล เป็นมรดกที่ทุกคนได้รับมาจากบรรพบุรุษ เพื่อประโยชน์ในการแสดงตัวตนในสังคมนอกจากนี้ยังมีคุณค่าทางจิตวิทยาในการสร้างจิตสำนึกต่อที่มาของตนและจิตสำนึกแห่งชาติพันธุ์ ซึ่งส่งผลถึงความมั่นคงของสังคมที่เป็นพหุวัฒนธรรมอย่างสังคมไทย ความเป็นปึกแผ่นและการเคารพตนเองให้เกียรติผู้อื่นจะเกิดขึ้นได้หากทุกคนยอมรับและศรัทธาในรากเหง้าความเป็นมาของตนเองอย่างแท้จริง

ในวันนี้นามสกุลของคนเมืองมีความเปลี่ยนแปลงไปมาก เพราะค่านิยมความเชื่อและอีกหลายเหตุผล ที่ทำให้คนเมืองเปลี่ยนนามสกุล หากต้องการกู้คืนวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ไม่ถูกปลอมปนเพื่อการท่องเที่ยว สิ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือการ **“ตั้งนามสกุล”** ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนประวัติศาสตร์ตระกูลระยะใกล้ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเชื่อมโยงวงศาคุณญาติ เป็นสิ่งบ่งชี้ให้รู้ว่าเป็น “เชื้อเครือ” เดียวกัน เมื่อออกไปอยู่นอกพื้นที่ นอกจากนี้ “คำ” หรือ “ภาษา” ที่ใช้ในการ “ตั้งนามสกุล” แสดงถึงจิตสำนึกของความเป็น “คนเมือง” ได้อีกประการหนึ่ง

๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

ในภาวะสังคมที่มีความผันผวน เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วเช่นปัจจุบัน ผู้คนส่วนมากมีความรู้สึกไม่มั่นคง เพราะการเผชิญกับอุปสรรคปัญหา มากมายในการดำเนินชีวิต เมื่อตกอยู่กับภาวะปัญหา เกิดความทุกข์ใจ ผู้คนจึงหาทางออกจากความทุกข์ด้วยวิธีการต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นวิธีการทำตามความเชื่อดั้งเดิม ตลอดจนจนวิธีการใหม่ ๆ เพื่อให้มีกำลังใจใช้ชีวิตต่อไป ในสังคมล้านนามีวิถีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เรื่องโชคลางยังเข้มข้นอยู่มาก การหาทางออกจากความทุกข์จึงเกี่ยวโยงมาถึงเรื่องพื้นฐานความเชื่อเหล่านี้ด้วย จึงเกิดปรากฏการณ์ เปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุลเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ด้วยหวังให้ชีวิตดีขึ้น หลังจากผ่านการทำพิธีกรรมเพื่อสะเดาะเคราะห์ สิบชะตามาแล้ว แต่การพยายามเปลี่ยนแปลง “ตัวตน” ให้ต่างไปจากเดิม อย่างเช่น การเปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้

คนรู้สึกมีความเปลี่ยนแปลงไปจากชีวิตแบบเดิม ๆ อย่างเป็นทางการ แม้การเปลี่ยนแปลงพื้นฐานครั้งสำคัญ เช่นการเปลี่ยนนามสกุล ต้องจัดการแก้ไขเอกสารราชการต่าง ๆ ทั้งครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยาก วุ่นวายไม่น้อย แต่ก็กลับส่งผลทางจิตวิทยาให้ครอบครัวนั้นรู้สึกใช้ชีวิตตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

ดังนั้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา มีปรากฏการณ์เปลี่ยนชื่อ เปลี่ยนนามสกุล ขึ้นกับคนจำนวนมากในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่มีชื่อเสียง ดารานักแสดง แม้กระทั่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือกลุ่มข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ กระแสความเชื่อเหล่านี้เป็นมายาคติที่เกิดขึ้นและครอบคลุมไปทั่วสังคม ลามไปถึงชนบท ไกลปืนเที่ยงก็ไม่พ้นอิทธิพลของความเชื่อแบบนี้รุกเข้าไปถึง ชาวบ้านส่วนหนึ่งเชื่อมั่นว่า ต้องเปลี่ยนชื่อ นามสกุล เอาอักษรที่เป็นกาลกิณีออกไปชีวิตถึงจะพ้นอุปสรรคปัญหา หรือบางคนก็เชื่อว่าการตั้งชื่อใหม่ที่บวกรหัสตัวเลขจากอักษรชื่อ นามสกุลแล้วได้เลขดี ๆ จะทำให้ชีวิตประสบความสำเร็จดังหวัง

ผู้ศึกษาสนใจเรื่องการเปลี่ยนนามสกุล เพราะการดำเนินการเปลี่ยนแปลงนามสกุลนั้นต้องผ่านการเห็นชอบของคนหลายคนในครอบครัว ต้องมีการปรึกษาหารือ เมื่อเปลี่ยนแปลงแล้วก็ต้องจัดการเรื่องแก้ไขเอกสารราชการต่าง ๆ อีกหลายอย่าง ดังนั้นการเปลี่ยนนามสกุลจึงเป็นเรื่องที่เป็นมติเห็นชอบของคนหลายคน และเป็นเรื่องจริงจังมากกว่าการเปลี่ยนชื่อ เพราะการเปลี่ยนนามสกุลส่งผลกระทบต่อหลายคนในตระกูลดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งคนในสังคมควรได้หันมาคุยกันเรื่องนี้บ้าง อาจจะได้หยุดคิดก่อนที่จะพากันนิยมแก้ปัญหาคความทุกข์ใจด้วยการเปลี่ยนนามสกุล ซึ่งหากคนเมืองส่วนใหญ่เปลี่ยนนามสกุลกันไปมาก ๆ อาจจะต้องถึงกับทำให้สิ้นหลักฐานส่วนหนึ่งที่แสดงถึงวิถีชาติพันธุ์ล้าหลังลงไป ทั้งในเรื่องภาษาและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้น แม้นามสกุลจะมีใช้ยังไม่ถึงร้อยปี แต่ก็เป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่แพ้เรื่องวิถีชีวิตในแง่มุมอื่นที่แสดงให้เห็นถึงความคิด ความเชื่อ เมื่อใดที่ความเชื่อใหม่มีพลังดึงให้ผลจากรากเหง้าหรือความเป็นมาของตน ประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์นั้นก็เลือนรางจางหายไปทีละจุด

๐ ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาเฉพาะนามสกุลของคนเมือง ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งนิยามของคำว่า “คนเมือง” ในที่นี้ หมายถึง

๑. คนที่มีบรรพบุรุษอาศัยอยู่ในพื้นที่แผ่นดินล้านนา (๘ จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย)

๒. คนที่ใช้ชีวิตแบบวิถีคนเมือง กินข้าวหนึ่ง อาหารพื้นเมืองเป็นหลัก ไปวัดไปขอหมอปอย

๓. คนที่สื่อสารภาษาคำเมืองได้เข้าใจ ทั้งฟังและพูด

๔. คนที่มีความเชื่อตามจารีต ประเพณีท้องถิ่นล้านนา

๐ อธิบายศัพท์ “นามสกุล”

นามสกุล คือ ชื่อบอกตระกูล (หรือสกุล) เพื่อแสดงที่มาของบุคคลนั้นว่ามาจากครอบครัวไหน ตระกูลใด โดยทั่วไป นามสกุลจะใช้ตามบิดาผู้ให้กำเนิด แต่บางครั้งก็อาจใช้นามสกุลของมารดาแทนได้ การแจ้งแก้ไขเปลี่ยนแปลงนามสกุล จะทำได้เมื่อได้รับการยินยอมจากเจ้าของนามสกุลเสียก่อน ยุคก่อนหน้านั้นกฎหมายไทยกำหนดให้ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะต้องเปลี่ยนมาใช้นามสกุลสามี ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๔๐ เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๔๐ มาตรา ๓๐ ได้ระบุให้ผู้หญิงมีสิทธิในการเลือกใช้นามสกุลของตัวเอง หรือสามี ก็ได้

คำว่า “นามสกุล” บางครั้ง เรียกว่า “ชื่อสกุล” หรือ “สกุล” เช่น หลักฐานการเปลี่ยนชื่อตัวชื่อสกุล

๐ ความเป็นมาของนามสกุลชาวสยามประเทศ

ก่อนรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ชาวไทยยังไม่มีธรรมเนียมการใช้นามสกุล คนทั่วไปจะมีก็แต่เพียงชื่อตัวที่พ่อแม่ หรือผู้อาวุโสตั้งให้ใช้เรียกขาน การไม่มีนามสกุลก็ทำให้คนชั้นลูกหลานยากที่จะจดจำบรรพบุรุษหรือรู้จักญาติเชื้อสายเดียวกัน จึงเกิดมีพระราชดำริการใช้นามสกุล

เมื่อพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์ใหม่ ๆ ทรงตระหนักว่าการที่บ้านเมืองมิได้กำหนดให้ราษฎรมีนามสกุลและเมื่อมีพลเมืองมากขึ้น ย่อมก่อให้เกิดความยุ่งยากนานัปการในด้านการปกครองทางราชการและส่วนตัว

พระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ.๒๔๕๖

พ.ศ.๒๔๕๕ รัชกาลที่ ๖ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มให้มีประเพณีขนานนามสกุล อันเป็นประโยชน์สำคัญต่อการบริหารบ้านเมือง กล่าวคือทำให้เกิดการบัญญัติวิธีจดทะเบียนคนเกิด คนตาย และการสมรส ซึ่งใช้เป็นหลักฐานสำคัญเกี่ยวกับตัวบุคคล สืบเนื่องจากมีพระราชดำริ จึงทำให้มีพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พุทธศักราช ๒๔๕๖ ประกาศเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม เนื้อความสำคัญในพระราชบัญญัติ ส่วนใหญ่มีสาระช่วยให้ทั้งฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองและราษฎรได้มีหลักเกณฑ์ในการตั้งหรือจดทะเบียนนามสกุล โดยมีประเด็นสำคัญ คือ

๑. ความหมายของชื่อสกุล ว่าสืบเนื่องแต่บิดา และแตกต่างจากชื่อตัว อันเป็นชื่อใช้เรียกแต่กำเนิด

๒. การเลือกใช้ชื่อสกุล

* หากมีอยู่แล้ว ให้จดทะเบียนชื่อสกุลนั้น

* หากยังไม่มีให้หัวหน้าครอบครัวเป็นผู้เลือก

* ชื่อสกุลต้องไม่พ้องกับพระนามพระราชวงศ์ ราชทินนาม อันเป็นตำแหน่งยศ บรรดาศักดิ์ และต้องไม่ซ้ำกับชื่อสกุลที่จดทะเบียนใช้แล้ว

* มิให้ผู้หญิงตั้งชื่อสกุลของตนเอง ให้ใช้ชื่อสกุลของญาติฝ่ายชาย

๓. ผู้มีสิทธิใช้ชื่อสกุลร่วมกัน ได้แก่ บุรุษหัวหน้าครอบครัวร่วมบิดามารดาเดียวกันกับหญิงที่บุรุษนั้นสมรสด้วย

๔. ข้อห้ามและข้อบังคับต่าง ๆ ได้แก่ การห้ามบุคคลเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุลของตน หรือบุตรหลาน เหลน ผู้สืบเชื้อสายตน จนกว่าจะได้รับอนุญาตจากทางราชการ

๕. กำหนดการใช้พระราชบัญญัติ ตามความในมาตรา ๒ แห่งพระราชบัญญัตินี้ กำหนดให้ใช้พระราชบัญญัตินี้เป็นกฎหมาย ตั้งแต่วันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๖ แต่หากต้องมีการออกกฎข้อบังคับใดเพิ่มเติม เป็นส่วนหนึ่งของพระราชบัญญัติต่อไปนี้อีก จะต้องได้รับพระบรมราชานุญาตและประกาศในราชกิจจานุเบกษา

พระราชกรณียกิจเกี่ยวกับเรื่องนามสกุล

นับตั้งแต่สยามประเทศมีพระบรมราชโองการออกพระราชบัญญัติขนานนามสกุล พ.ศ.๒๕๕๖ ทำให้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชภารกิจนานัปการ ดังนี้

๑. การพระราชทานนามสกุล

ทรงเป็นพระภารกิจในการทรงพิจารณาเลือกหาคำศัพท์ต่างๆ ด้วยความเฝื่อนพระราชหฤทัยแก่บรรดาราชตระกูล เชื้อพระวงศ์ ข้าราชการ ตลอดจนสามัญชนทั่วไปจำนวนมากที่ได้กราบบังคมทูลขอรับพระราชทานนามสกุล เพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนและผู้สืบสกุล มีความหมายดี เหมาะสมกับประวัติบรรพบุรุษต้นตระกูลที่ผู้ขอพระราชทานจะสืบสาวขึ้นไปได้

ม.ล.ปิ่น มาลากุล ข้าราชการบริพารในพระองค์ ได้เล่าว่า พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงคิดพระราชทานนามสกุลครั้งแรกที่พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๖ รวม ๕ นามสกุล คือ สุขุม มาลากุล พึ่งบุญ ณ มหาไชย และ ไกรฤกษ์

นามสกุลพระราชทานจะบ่งชี้ลักษณะของบรรพบุรุษที่เป็นต้นสกุล ถ้าเป็นพระราชวงศ์ชั้นผู้ใหญ่ เช่น ดิศกุล หรือระดับเจ้าเมือง เช่น ณ ถลาง อีกทั้งยังมีการใช้คำผสมเพื่อบ่งให้รู้ถึงอาชีพด้วย เช่น เวช วาณิช โยธิน เสวี ฯลฯ ก่อให้เกิดความเป็นหมู่คณะ และยังขยายไปถึงชนชาติอื่นด้วยซึ่งเข้ามาอยู่พึ่งพระบรมโพธิสมภาร ในการพระราชทานนามสกุลนี้จะทรงเขียนอักษรโรมันที่ทรงเคยเทียบเสียงไว้กับพยัญชนะ และสระของไทยกำกับไว้ด้วย เพื่อที่ว่าเมื่อผู้ใช้

นามสกุลเดียวกัน เขียนนามสกุลเป็นภาษาอังกฤษจะได้เขียนตรงกัน

๒. บทพระราชนิพนธ์

ทรงพระราชนิพนธ์บทความเรื่อง เปรียบนามสกุลกับชื่อแซ่ ไว้เป็นพระราชอรรถาธิบาย ซึ่งให้เห็นข้อแตกต่างของ แซ่ และนามสกุล เนื่องจากมีผู้วิจารณ์เป็นทำนองว่า เป็นพระราชนิยมตามประเพณีการใช้ชื่อแซ่ของจีน

๓. ประกาศและพระราชนิยมเกี่ยวเนื่องด้วยพระราชบัญญัติ

หลังการประกาศพระราชบัญญัติขนานนามสกุล เมื่อ ๒๒ มีนาคม พ.ศ.๒๔๕๕ ได้มีเรื่องสมควรแก้ไขและออกประกาศเพิ่มเติม ประมาณ ๖ ครั้ง

๐ ภาษาคำเมืองในยุคที่สังคมมีพลวัตมาก

พ่อครูบุญคิด วัชรศาสตร์ (๒๕๓๘) เขียนไว้ในหนังสือ “คนเมืองคู่คำเมือง” ว่า

“ในอดีตกาลล้านนา ดินแดนนี้บอพลด้วยภาษาพูด คำเมือง ที่มีสำเนียงไพเราะเป็นเอกลักษณ์ที่บรรพบุรุษรักษาไว้ตลอดมา สรรพสำเนียง สื่อถึงความเจริญรุ่งเรืองและเป็นเอกราชทางวัฒนธรรม ภาษาเขียนล้านนาหรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ตัวเมือง” ในปัจจุบันแทบไม่เหลือร่องรอยการเขียนเพื่อใช้งานจริง ๆ นับวันก็จะถูกทอดทิ้งและลืมไปในที่สุด ส่วนภาษาพูดที่ใช้สื่อสารอย่างเป็นเอกลักษณ์ที่งดงามก็นับวันโรยรา และกลายพันธุ์ คนรุ่นหลังเริ่มเดินออกห่างจากภาษาพ่อแม่ออกไปไกลทีละน้อย บางคนก็ไม่รู้ตัว แต่บางคนก็ตั้งใจจะละทิ้งไปอย่างไม่เคยตระหนักในคุณค่า

คนไทยทั่วราชอาณาจักร ได้รับการปลูกฝังให้ใช้ภาษาไทยมาตรฐาน โดยผ่านการศึกษามาบังคับและผ่านทางสื่อมวลชนทุกรูปแบบ วัฒนธรรมของภาษาท้องถิ่นถูกบดบัง เบียดทับจนคนทั่วแผ่นดินพูดภาษาเดียวกัน สำหรับกลุ่มชนที่มีพื้นฐานทางภาษาต่างจากภาษาไทยกรุงเทพ มีอาการเลื่อนรางในรากเหง้าของตนเอง”

ผู้ศึกษามีความเห็นว่าคุณเมืองใน พ.ศ.นี้ ใช้ชีวิตไปตามพลวัตของสังคมที่มุ่งสู่สังคมสมัยใหม่ใช้เทคโนโลยี มีความทันสมัย แต่ “อารมณีสันนา” ในลักษณะการโยกย้ายที่ดีถูกนำขึ้นมาปลูกเร้าคนเมือง เพื่อการสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาดั้งเดิม ตลอดจนเพื่อเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว “การพูดคำเมือง” ยังมีกันอยู่ทั่วไป แต่ภาษาเขียนล้านนา หรือ “ตัวเมือง” นั้นมีผู้รู้ระดับอ่านออกเขียนได้ แปลความหมาย ที่ความได้อย่างถ่องแท้ มีจำนวนน้อยลงเรื่อยๆ แต่คำเมืองหรือภาษาเมืองที่ติดตัวคนเมืองไปทุกหนแห่ง คือนามสกุลแบบคนเมือง

คนเมืองที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองทุกวันนี้ ขับรถสปอร์ต ขับจ่ายในห้างสรรพสินค้า อยู่อาศัยในบ้านแบบยุโรป แต่งชุดสากลไปทำงานออฟฟิศ เลิกงานตอนเย็นไปดื่มตามผับ คาราโอเกะ ส่วนคนเมืองในชนบท แม้จะใช้ชีวิตแบบพื้นบ้าน แต่ก็รู้สึกอยากจะมีบ้านเป็นตึกสมัยใหม่มากกว่าเรือนกาแล ชอบความทันสมัยมากกว่างานประเพณีต่างๆ ก็นิยมวงดนตรีสตริง ผู้คนแต่งตัวสวยงามเช็กซีไปเดินระบำ วาดลวดลาย กล้าแสดงออกอย่างเสมออกันทั้งผู้หญิงผู้ชาย หากถามว่า ขอตั้งเชิงใหม่ กับชอล่องน่าน ต่างกันอย่างไร ก็จะตอบได้เพียงว่าชื่อต่างกัน แต่ไม่สามารถอธิบายได้ว่าท่วงทำนองมันต่างกันอย่างไร ทั้งที่การขับชอล็องก็ยังคงมีให้ฟังทุกสื่อในงานบุญตามวัดก็มักจะมีคณะชอล็องไปแสดงอยู่ทั่วไป แต่คนรุ่นใหม่เพียงแคร์รับรู้ไม่ซาบซึ้งกับวัฒนธรรมดั้งเดิม เสียงขับชอล็องจึงเป็นเพียงเสียงทำนองแว่วผ่านหู

จะเห็นได้ว่า ความเข้าใจในประเพณีวัฒนธรรม ความเชื่อแบบคนเมืองที่เหลืออยู่ในตัวคนเมืองนั้นลดน้อยลงทุกที แต่อย่างไรเสีย หากคนเมืองเหล่านั้นยังใช้นามสกุลของคนเมือง ก็ยังนับได้ว่ามีหลักฐานที่แสดงความเป็นคนเมืองอยู่ติดตัวอยู่บ้าง

อำเภोजอมทอง เป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง แต่ความเชื่อเรื่องการนับถือผี และการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ยังคงมีอย่างชัดเจน ปรากฏการณ์เปลี่ยนชื่อ นามสกุล มีขึ้นมากมาย ทั้งเปลี่ยนอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ หลายครั้งผู้ศึกษาได้ประสบเหตุการณ์กับตนเองในเรื่องเรียกชื่อคน เช่น เรียกชื่อเด็กตามที่พ่อแม่เคยบอกไว้เมื่อปีที่แล้ว ปรากฏว่าแม่เด็กบอกว่าเด็กไม่ได้ชื่อนั้นแล้ว เปลี่ยนชื่อใหม่

เป็น... ซึ่งนั่นเป็นเพียงชื่อเล่น ก็ยังมีการเปลี่ยนไปตามความคาดหวังว่ามันทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม การเปลี่ยนชื่อจริงอย่างเป็นทางการก็มีสถิติสูง

๐ นามสกุลของคนเมืองจอมทอง เมื่อวันวาน

❖ สัมภาษณ์พ่อน้อยแก้ว กัณธิยะ เรื่อง นามสกุลดั้งเดิม ของคนเมืองจอมทอง

พ่อน้อยแก้ว กัณธิยะ อายุ ๘๗ ปี (สัมภาษณ์เมื่อ พ.ศ.๒๕๕๒) เคยเป็นผู้ช่วยจดบันทึกให้พ่อที่เป็นผู้ใหญ่บ้าน หมู่ ๒ ตำบลบ้านหลวง อำเภอจอมทอง สมัยเมื่อพ่อน้อยแก้วมีอายุ ๑๐ ปี ได้รับรู้เรื่องการจดนามสกุลของลูกบ้าน ซึ่งต้องมาแจ้งกับทางราชการที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน พ่อน้อยแก้วเล่าว่า เมื่อมีข้าราชการส่งลงมาว่า ทุกคนต้องมีนามสกุล ก็เป็นที่กังวลใจว่าจะตั้งนามสกุลกันอย่างไร ตอนนั้นวิธีคิดนามสกุลก็ยึดตามธรรมเนียมของทางกรุงเทพ

เมื่อชาวบ้านมาปรึกษาผู้ใหญ่บ้านเรื่องการตั้งนามสกุล ก็จะมีการสอบถามถึงชื่อของพ่อแม่ปู่ย่าตายาย แล้วเจ้าหน้าที่ทางอำเภอ เช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ หรือข้าราชการอื่นๆ ที่มาพบปะชาวบ้าน ก็จะช่วยกันตั้งนามสกุลให้ โดยมากจะนำชื่อของญาติผู้ใหญ่ในตระกูล เช่น ปู่ย่าตายาย ผู้ที่เคารพนับถือ มาตั้งเป็นนามสกุลให้ ถือว่าเป็นบุคคลที่เป็นต้นตระกูล ที่ยังพอรู้จักอยู่ เช่น กัณหาคำ มาจากชื่อปู่ ชื่อนายกัณหาคำ ย่าชื่อ นางคำ นามสกุล อุบแปง ก็มาจากปู่ อุบแปง ย่าแปง นามสกุล เปี้ยจันตา ก็มาจากชื่อ นายเปี้ย (ปู่) กับนายจันตา (ตา) นามสกุล จี๋จอมเมือง มาจากนางจี๋ (ย่า) นายจอม (ตา) นางเมือง (ยาย)

นอกจากนี้ นามสกุลที่มาจากยศตำแหน่งที่ได้รับแต่งตั้งมา เช่น นามสกุล กัณธิยะ ของพ่อน้อยแก้ว ก็มาจากตำแหน่ง หมื่นกัณธิยะ (หมื่น เทียบเท่ากำนัน) ลูกหลานตระกูลนี้จึงใช้นามสกุล กัณธิยะ

ยังมีนามสกุลของผู้อพยพบางกลุ่มที่เขามาลงหลักปักฐานในพื้นที่อำเภอจอมทองยุคแรก ๆ ก็ตั้งนามสกุลที่บ่งบอกถึงที่มาหรือเกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ หรือความสัมพันธ์ในกลุ่มตน ซึ่งเมื่อได้ยีนนามสกุลนี้ก็จะเป็นที่รู้กันว่าเป็นเผ่าใด ซึ่งเป็น

พวก “ต่างด้าว” เวลาที่ราชการต้องการเรียกเกณฑ์แรงงาน กลุ่มต่างด้าวมักจะถูกรับเรียกเกณฑ์ไปก่อน หากไม่เช่นนั้นก็ต้องเสียภาษีต่างด้าวซึ่งเป็นเงินจำนวนมาก ในยุคที่เงินทองเป็นสิ่งเขียมอย่างในยุคก่อน ต่อมาคนกลุ่มนี้ได้จดทะเบียนนามสกุลใหม่ หลังจากแต่งงานกับคนพื้นเมืองจอมทอง เพื่อให้ลูกหลานไม่ต้องเสียภาษีต่างด้าว หรือถูกเกณฑ์แรงงาน เช่น ตระกูลพ่อค้าจิวต่างชาวตองซู่ จดนามสกุล มหามิตร ซึ่งก็เป็นที่รับรู้กันในหมู่ชาวจอมทองว่า พวกมหามิตร เป็นพวกตองซู่ ต่อมาจึงมีการจดนามสกุลใหม่ ใช้ชื่อของแม่เฒ่าใหม่ ผู้หญิงจอมทองที่แต่งงานกับหัวหน้าพ่อค้าจิวต่าง ตั้งนามสกุลว่า “เกิดใหม่” (หมายถึง เกิดจากแม่ชื่อใหม่) ไม่อ้างอิงถึงพ่อที่เป็นตองซู่ เพื่อให้หมดสภาพจากการเป็นลูกคนต่างด้าว

นอกจากนี้ กลุ่มผู้อพยพบางกลุ่ม ก็ตั้งนามสกุลที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับที่มา หรือหมู่บ้านเดิมที่เคยอยู่ เช่น คนพม่า ก็ตั้งนามสกุล ปินทะยา แสนเมืองปิ่นแก้วเมืองบาง ยันทวาย จ้อมแจ้ง

❖ สัมภาษณ์พ่อครูเพชร แสนใจบาล เรื่อง หลักการตั้งนามสกุล ของคนเมืองจอมทอง

พ่อครูเพชร แสนใจบาล อายุ ๖๔ ปี เป็นข้าราชการครูบำนาญ เป็นปราชญ์ชาวบ้านเรื่องอักษรล้านนา เป็นกรรมการวัดพระธาตุศรีจอมทอง พระอารามหลวง ซึ่งคณะกรรมการต้องเป็นลูกหลานลัวะ ๘ ตระกูล ที่ถูกกัลปนาให้รับใช้พระธาตุเจ้ามาตั้งแต่ยุคโบราณ

การตั้งนามสกุลของคนเมืองจอมทองในยุคแรกมีหลักคตินามสกุลเหมือนที่นิยมกันทางกรุงเทพ คือส่วนมากจะใช้ชื่อของบรรพบุรุษมาตั้งเป็นนามสกุล ได้แก่

- ◆ ตั้งตามชื่อบรรพบุรุษ เช่น คำมามูล อินใจอ้าย
- ◆ ข้าราชการที่มียศตำแหน่ง มักจะนำยศตำแหน่งมาตั้งเป็นนามสกุล เช่น ท่านขุนรักษากรูร์ (ตำแหน่งปลัดอำเภอ) ใช้นามสกุล รักษากรูร์ นามสกุลที่มาจากยศตำแหน่ง ได้แก่ ไชยเทพ แสนสัจจะ ต่างใจรักษ์
- ◆ ตั้งตามชื่อสถานที่อาศัย เช่น ศรีจอมทอง รักเมืองอาจ แก้วเมืองบาง ต้นหนองคู่ ม่วงโตน จองคำ จ้อมแจ้ง

- ◆ ตั้งตามอาชีพ การดำรงชีวิตของบรรพบุรุษ เช่น ยะคำ (ช่างทอง) มีนา ปันม่า ปัญญาเหล็ก สกุลสอน
- ◆ ผู้มีเชื้อสายเจ้าครองนคร ใช้นามสกุลพระราชทาน เช่น ณ เชียงใหม่ ณ ลำพูน ไชยเมืองขึ้น วงศ์ดาราวรรณ
- ◆ พระภิกษุ ปราชญ์ชาวบ้านตั้งให้ คำภีระ (คัมภีร์) มโนวรรณ โคตมะ ตติยะ ดาววี
- ◆ ตั้งกันเองตามความชอบส่วนตัว ส่วนมากจะเป็นคำที่มีความหมายทางมงคล ความสุขสบาย ความมั่งคั่งร่ำรวย หรือมีความหมายเฉพาะ

๐ นามสกุลคนเมืองจอมทอง วันนี้

พอแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม ตามเหตุที่มาของนามสกุล ได้แก่

๑. นามสกุลที่มีมาแต่ดั้งเดิม
๒. นามสกุลที่ตั้งขึ้นใหม่
๓. นามสกุลที่เขียนผิดเพี้ยนไปจากเดิม ซึ่งเกิดจากความบกพร่องทางการสื่อสารระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่ราชการที่มีหน้าที่เขียนนามสกุลในงานทะเบียนราษฎร

๐ ตัวอย่างนามสกุลดั้งเดิมของชาวจอมทองที่ยังมีการใช้อยู่ ได้แก่

กัลญญา	ก่อแก้ว	ก่องคำ	ก่องเงิน	ก่องใจ
ก่องใจ	ก่องใจ	ก่องระบาง	ก่องระบาง	ก่องเรือนคำ
ก่องวงศ์	ก่องหนู	ก้อนคำ	ก้อนละตา	ก้อนเวลา
ก้อนสุรินทร์	กันแก้ว	กันชัย	กันตุ่น	กันทอินทร์
กันทะแก้ว	กันทะคำ	กันทะใจ	กันทะตุ่น	กันทะถ้ำ
กันทะทิพย์	กันทะไพ	กันทะฟู	กันทะลอม	กันทะโล
กันทะวงศ์	กันทะสิงห์	กันทาคำ	กันทาคำ	กันทาดง
กันทายวง	กันทาวัว	กันทียะ	กันธวงศ์	กันธวิน
กันธียะ	กันยะ	กันยานัน	กันยานันท์	กันโยไซ

กันยาคำ	กายอนคักดี	กาบมาลา	กำยอด	การะเวก
กาละวิน	การวรรณธง	กาวิตา	กำวิพรหม	กาวิล
กาวิวงค์	กาหมี	กำอิน	กำเขี้ยว	กิตติกุล
กิติกุล	กิตติคำ	กิติฟู	กิริยา	กียะกุล
กุดนะหม่ง	กุดนธรรม	กุนะนวน	กุนะนัย	กุดลสอน
เกตา	เกาะกาวิล	เกิดใหม่	เกียงคำ	แก้วทองมา
แก้วกันใจ	แก้วกันใจ	แก้วกำ	แก้วเกิดก่อน	แก้วเขี้ยว
แก้วควายงาม	แก้วคำ	แก้วคำมา	แก้วเคียงคำ	แก้วจอมแปง
แก้วจัน	แก้วจันทร์เพียง	แก้วจันเขี้ยว	แก้วจันเปียง	แก้วจัน
แก้วใจมา	แก้วเต้จ๊ะ	แก้วบุญเรื่อง	แก้วประภา	แก้วป้อ
แก้วเมืองบาง	แก้วยของผาง	แก้วระวังเมือง	แก้วคำฟู	แก้ววงค์วาน
แก้วสิงห์สุ	แก้วสุใจ	แก้วสุนัน	แก้วสุนันท์	แก้วสุยะ
แก้วเสมอใจ	แก้วแสนชาว	แก้วแสนสี	แก้วแสนสุข	

ขัดกำ	ขัดใจวงค์	ขัดสีแสง	ขัดยศ	ขันแก้ว
ขันทะนะ	ขันเป็ง	เขี้ยวทองเด่น	เขี้ยวกันยะ	เขี้ยวคำ
เขื่อนคุณา				

คัมภีโร	คำก่อง	คำเขี้ยว	ค่างาม	คำจันใจ
คำจันทร์	คำจันทร์ใจ	คำใจ	คำใจเทียง	คำดวง
คำติโล	คำแดง	คำตุ้ย	คำโต๊ะ	คำนิล
คำติ	คำแดง	คำตุ้ย	คำบันแสน	คำปา
คำแปง	คำมุด	คำพีระ	คำฟู	คำภีระ
คำมะเข	คำมา	คำมาก	คำมาตา	คำมาปก
คำมามูล	คำมาสาร	คำมูล	คำยะเดช	คำไร่ย์ฟ
คำวงศ์ษา	คำวัง	คำวัน	คำเวโล	คำสอน
คำสุรินทร์	คำหอม	คำหม้า	คำเหล็กดี	คำแห่
คำแหง	คำอ้ายอูด	เคร่งครัด	โคตะมะ	

จรรยา	จองคำ	จอมแจ้ง	จอมเมือง	จะทะนันท์
จันแก้วปวน	จันจินา	จันตา	จันตา	จันตาซัด
จันตาบุญ	จันตาโลก	จันตาวงศ์	จันทร์แก้วดีบ	จันทร์แก้วมูล
จันทร์ตะวงค์	จันทร์ตะอินทร์	จันโต	จันทร์ตาบุญ	จันทร์ดีบ
จันทร์นวล	จันทร์ภูทิพย์	จันทร์ชูทิพย์	จันทร์วัน	จันทร์ศรีสม
จันทร์สม	จันทร์สีสม	จันทร์หลวง	จันทร์หล้า	จันทร์มาเป็ง
จันทิมา	จันปัก	จันสองสี	จาถานัน	จารณะ
จารณะ	จันทร์วงษ์	จำปาศรี	จิกยอง	จิตตาตุ
จิตรสุษ	จินใจ	จินดารัตน์	จำปาทอง	จินตา
จินตุง	จินาคำ	จินาดำ	จินาเคียน	จินาตุ้ย
จินดาหลวง	จินาวัน	จินาวา	จินาอิ	จีจ้อมเมือง
จินใจ	จินะจุมปู	จินาวงศ์	จโนแปง	จีมานา
จุใจยา	จุมปาทอง	จุมปูวัน	จุมปูศรี	จโนเป็ง
จุ่มภา	ใจจันดีบ	ใจจันทร์	ใจจันทร์ดีบ	ใจจำปิน
ใจชาวดง	จุ่มพา	ใจดี้อ	ใจนาบุญ	ใจมณี
ใจมหา	ใจมะโน	ใจมาเบ๊ย	ใจยะวงค์	ใจมาวงค์
ใจยา	ใจรังสี	ใจรีลาด	ใจเรื่อน	ใจเลิศ
ใจวัน	ใจไว	ใจยะสุ	ใจวิราช	ใจสุรินทร์
ใจอ้าย	ใจอารีย์	ใจอ้าย	ใจเฮื่อง	ใจวิมาน

ชนะ	ชมชื่น	ชมพูกกลาง	ชมพู่แพร่	ชัยกาวิล
ชัยชนะ	ชนะแสน	ชัยชยา	ชัยธมา	ชัยนาวา
ชัยมงคล	ชัยวงค์	ชัยยะเลิศ	ชัยสุ	ชัยอากร
ช่างเหล็ก	ชายคำวิล	ชุ่มเขี้ยว	ชุ่มปูเปอะ	ชุ่มพูกกลาง
ชุ่มภา	ชุ่มภูปา	ชุ่มภูศรี	ชุ่มอินถา	ชูราชภูริ
เชิงเจี้ยว	เขียงชีระ	เขียงวงค์	เข็อดุ้ย	เข็อยัง
เข็องหงส์	ไชยเมืองชื่น	ไชยทิพย์	ไชยพล	ไชยโพธิ์
ไชยวงค์	ไชยวรรณ	ไชยศรีมา	ไชยสิงห์แก้ว	ไชยสุ
ไชยานะ	ไชยจันนะ			

ชาวขัด	เซงกะแ่	เซงคะแ่	เซ็งตะแ่	เซงเอก
เซอกะแ่				

ดวงคำมา	ดวงเดช	ดวงเดือน	ดวงตำคำ	ด้วงทรง
ดวงเนตร	ดวงศิลา	ดวงสุริยะ	ดวงสุวรรณ	ด้วงโ๊ะ
ดวงป็นสิงห์	ดาววี	ดีดู้ย	ดีอุบ	ดูดี
แดงขาวเขียว	แดงคำหล้า	แดงดง	แดงปัญญา	แดงไสดสร้าง
แดงตีบ	ดอยคำ	ดีคำโน	ด้วงเขียว	

ตันแก้ว	ตันหนองคู	ต่อขาว	ต้อตানা	ต้อติดวงค์
ต่อมแก้ว	ต่อมแก้ว	ตะตียะ	ต๊ะเป็ง	ต๊ะมั่ง
ตันกาวิล	ตันแก้ว	ตันใจ	ตันใจวงค์	ตากลม
ตาแก้ว	ตาขัด	ตำคำ	ตำคำดี	ต่างใจรักษ์
ตาชัย	ตาด้วง	ตาทิโน	ตานะปิง	ตานะเป็ง
ตานูญใจ	ตาปวน	ต่ายังตีบ	ตาละป็น	ตาละสา
ตีบต่อเป็ย	ตีบเตป็น	ตีบนุญา	ตีบเป็ง	ต้อจุมปา
ตุ่นตีบ	ตุ่นทิพย์	ตุ่นมณี	ตุ่นสุรินทร์	ต้อมปามา
ตุมะแก้ว	ตู่ยดง	ตู่ยต่อมา	ตู่ยตัจม	ตู่ยตามพันธ์
ตู่ยป็นตา	ตู่ยศรี	เตจ๊ะเตจ๊ะกัน	เตจ๊ะพ่น	เตจ๊ะมั่ง
เตจ๊ะยา	เตจ๊ะรัต	เตจ๊ะสา	เตชะตา	เตชะวงค์
เตป็น	เตมียะ	เตียมใจ		

ทรายมูล	ทองยศ	ทองละมัย	ทะนะป็น	ทัดทานเพชร
ทันยะแก้ว	ทาตุเม	ทานะตา	ทานา	ทานุดัน
ทาป็นน้อย	ทามณี	ทาระนัด	ทาระวัน	ทาระสาร
ท้าวแก่น	ท้าวอ้าย	ทَاهมอก	ทาใหม่	ทิกันทา
ทิพย์กันทา	ทิพย์กันธา	ทิพย์สิงห์	ทิพยะ	ทิพย์
ทิพศร	ทิวงค์	เทพพิชัย	เทพวงค์	เทพวิชัย
เที่ยงจันตา	โทะวัง	ทิพย์พรหมา		

ถาคำวงศ์	ถาณี	ถาโน	ถาวงค์	ถาวร
ถน้นชัย	ถนูชิต	ถรรวมใจ	ถรรวมตา	ถรรমনันตา
ถรรวมสอน	ถาธง	ถิโน	ถิละ	ถิอินโต
ถรรวมะ				
นวนใจ	น้อยมูล	นอละออ	นะคำคำ	นี่คำคำ
นันต๊ะแสน	นันต๊ะธรรม	นันต๊ะภูมิ	นันต๊ะยศ	นันต๊ะเล
นันต๊ะวงศ์	นันต๊ะเว	นันต๊ะสุ	นันต๊ะเสน	นันต๊ะโส
นันทาบุญ	นันโต	นันทะนะ	นันทะรน	นันทะโล
นันทิมา	บุญมาติ	บุญมาปะ	บุญมาพอ	บุญมายัง
บุญมาวัน	บุญมาหล้า	บุญมาใหม่	บุญเมือง	บุญวง
บุญยอม	บุญรักษ์	บุญเรื่อง	บุญโรจน์	บุญศรีไหว
บุญสืบ	บุตรเขียว	บุตรต๊ะ	เบี้ยวบรรจง	
ปฏิกา	ปตะนะ	ปติกา	ประตะนะ	ปริยะ
ปวงธิมา	ปวงจิ้น	ปวงใจชม	ปวงปัญญา	ปวงป็นมา
ป็อกอ้าย	ป้อมแดง	ปะนันใจ	ปะนันชัย	ประปานา
ปัญญาจักร์	ปัญญาดี	ปัญญาเต็ด	ปัญญาเบี้ยว	ปัญญาเพียร
ปัญญามี	ปัญญายิ่ง	ปัญญารัตน์	ปัญญาเรือน	ปัญญาล้าน
ปัญญาวงศ์	ปัญญาไว	ปัญญาเหล็ก	ปัญญาะ	ปัญญายอด
ปัตนะ	ปันคุณธรรม	ปันตีบ	ปันทะ	ปันทะนา
ปันทะนะ	ปันนะสุ	ปันโนจา	ปันเป็ง	ปันเปอะ
ปันพรหม	ปันม้า	ปันมาคำ	ปันเมือง	ปันยนต์
ปาคำน้อย	ปาติคำ	ปานพรหม	ปาบุตร	ปาป่าศักดิ์
ปาระนัด	ปาสา	ปิงใจ	ปินคำตา	ปินคำแต
ปินจา	ปินตา	ปินตาคำ	ปินตาปวง	ปินตาละ
ปินตالا	ปินตาสม	ปินตาแหลม	ปินทรา	ปินทะยา
ปินทะวิไล	ปินทาลา	ปินนะสุ	ปินะสุ	ปียาโน
ปิ่นพัก	ปู่ใจอินทร์	ปู่ปีแก้ว	ปู่เซงเอก	ปู่เซงเอก

เบิกปันคำ	เบ็งแก้ว	เบ็งใจ	เบ็งใจยะ	เบ็งปันมา
เบ็งเปี้ย	เปอะปันสุข	เป็นตานะ	เปียงติะ	เปี้ยจันตา
เปี้ยจันตา	เปี้ยปะลาน	เปี้ยปาดง	เปี้ยปาร์น	เปี้ยบ่าราวญ
เปี้ยปาลัน	แปงอุด	โปทายี่	โปธา	โปธาที
โปธาพันธ์	โปธิยง	โปมายี่		

ผายจันท์แก้ว ผือกค้ำ ผือกผ่อง ผือกสุภา ผ่นมุล

ฝั้นใจตัน ฝั้นเพือนหา ฝั้นนตา

ฟองคำ ฟองตา ฟุงฟู ฟุธรรม ฟุพัน

ฟูเอื้อง ฟู่องคำ

พงษ์ตา พรมภาค พรมจันใจ พรมจันใจ พรมตันใจ

พรมปัญญา พรมมา พรมเมือง พรมยาโน พรมวงค์

พรมสวัสดิ์ พรมเสน พรมแสนใจ พรมจันใจ พรมน่านสิงห์

พรมลัทธิตี พรมแสน พรมอินทร์ พวงมะทา พิงค์สัน

พิณเสนาะ พิทาคำ พินิจ พุทธวงค์ พุทธิมา

พุลันตอง เพียงจันท์ โปธิ โปธิพันธ์ โปธิรักษา

ภีไชย ภูดอนตอง

มณีใจ มณีวรรณ มโนบาง มโนสิงห์ ม่วงตน

มหาใจแก้ว มหานันท์ มหามัง มหายาโน มหารัตน์

มหาวัน มะติวัง มโนธรรม มะโนมัย มะโนเพชร

มะโนเพ็ญ มะโนวรรณ มะยอง มังกะดล มังคะละ

มั่งมี มั่งยะสุ มั่งสุ มันทิยะ มาใจ

มาตันติ มาทหมาย มาทาเม มานารักษ์ มายะ

มายะวงค์ มาลา มาลาตุ้ย มิโย มีไร

มูลกาวัน	มูลแก้ว	มูลของ	มูลคำ	มูลคำตัน
มูลตามา	มูลตีบ	มูลป็นใจ	มูลมาวงศ์	มูลมาวัน
มูลเมือง	มูลยอง	มูลเรือน	มูลโรจน์	มูลละ
มูลศรีไหว	มูลอิน	มูลอูด	เมฆสุรินทร์	เมธาคำ
เมป้ญญา	เมืองคำ	เมืองใจ	โมงมายะ	โมทา
มหามิตร				

ยศตามี	ยศป็น	ยอดดวงสาย	ยอดเมืองแสง	ยะคะ
ยะท่าตุ้ม	ยะปาละ	ยะพรม	ยะโสภา	ยะอินตีะ
ยะรังสี	ยันทวาย	ยาแก้ว	ยาจันทร์	ยาใจ
ยาดี	ยานะसार	ยานะไล	ยาป็น	ยาวิชัย
ยุบย่าแสง	แยงเดือย	ไยสว่าง		

ระวังเมือง	รักราชฎรี	รังสี	ราชวังแก้ว	ราชแสนศรี
ริดเครือคำ	รินแก้ว	เรือนท่อกเงิน	เรือนแก้ว	เรือนคำ
เรือนคำงาม	เรือนคำฟู	เรือนเงิน	เรือนจันทร์	เรือนปัญญา
เรือนปัญญา	เรือนพีระ	เรือนฟ้างาม		

ฤทธิ์เครือคำ	ฤทธิ์เรือนคำ			
--------------	--------------	--	--	--

ลันต้อ	ลอยทายี่	ลอยมาปิง	ล้อล้าเลียง	ล้งการตัน
लगหนอง	ลิตเครือคำ	ลิลलगม	ลือยศ	ลุยเลิตฟ้า
เลิตจันทร์				

วงศ์กันฟู	วงศ์กาด	วงศ์กาศรี	วงศ์คำ	วงศ์ใจ
วงศ์แต่	วงศ์นวล	วงศ์นันต์	วงศ์บุญมา	วงศ์บุญมา
วงศ์ป็น	วงศ์พรม	วงศ์มะโน	วงศ์ศรี	วงศ์ษา
วงศ์สิงห์แก้ว	วงศ์แสน	วงศ์ฮ้อ	วงศ์ปัญญา	วงศ์สา
วงศ์ฮาจ	วรรณดีดี	วรรณการ	วรรณศรี	วังใจชิด
วารินทร์	วิริยะ	วิสุทโท	วิสุโท	

ศรีคำมา	ศรีค้ายอง	ศรีจอมโชค	ศรีจอมทอง	ศรีใจคำ
ศรีจันตีบ	ศรีนาราง	ศรีวิใจคำ	ศรีวิชัย	ศรีวิชัยคำ
ศรีสองเมือง	ศรีสอนใจ	ศักดิ์บุญ	ศิริ	ศิริมา
ศรีจันแก้ว				

สกุลสอน	สมแก้ว	สุนันท์	สมคำดี	สมคำวัง
สมใจ	สมใจอ้าย	สมปอน	สมปัญญา	สมพร
สมมะณะ	สมวงศ์คำ	สร้อยใจ	สลักคำ	สอนเบี้ยว
สอนปัญญา	สอนเสื่อ	ส้อยสีสม	สาธุเม	สามแก้ว
สามเรือน	สามแสนสุข	สายฟ้าเรือน	สายยี่ง	สาราศี
สำราญศรี	สิงห์แก้ว	สิงห์คำ	สิงห์สา	สิทธิแก้ว
สิทธิไม่ง	สิทธิไม่ะ	สิทธิวงค์	สิทธิสอน	สีใจกำ
สีชมพู	สีนุ	สีบจากตีบ	สุกแสง	สุกอน
สุกันยะ	สุขศรีทอง	สุขแสง	สุขหล้า	สุคัมภีร์
สุคิน	สุจิตรีใจ	สุใจจัน	สุดสายอีก	สุตา
สุตาคำ	สุตาคำ	สุติน	สุทณะ	สุททหลวง
สุทริณะ	สุทนะ	สุทร	สุเทียมมใจ	สุนันต์
สุนันตะ	สุปินตา	สุปินนะ	สุปินโน	สุพินยา
สุภาอินทร์	สุริยะ	สุรียา	สุวรรณ	สุวรรณา
สุวิ	เสาสีจันท์	แสงแก้ว	แสงหล้า	แสงอัน
แสนคำลาว	แสนคำวัง	แสนจันท์	แสนจินาการ	แสนใจ
แสนใจบาล	แสนใจเป็ง	แสนใจอิ	แสนใจมุล	แสนพัน
แสนพิชัย	แสนภิชัย	แสนมะโนธรรม	แสนเมืองป็น	แสนเมืองมุล
แสนศรี	แสนศรีอ่อน	แสนสัจจะ	แสนสามก่อง	แสนสุรินทร์แสน
ดวงเดือน	แสงสีสด	แสงสีไสด	แสนสูงค์	

หน่อคำ	หน่อจีนา	หนิวคำ	หมอกใหม่	หม่อมแก้ว
หมี่จันตะ	หมื่นใจ	หมู่แก้ว	หลวงจันท์	หลวงอาจ
หล้าก่อน	หล้าดี	หล้าเต่งเคง	หล้ามาตั้ง	หลุยบุญเป็ง
หว่างอุ่น	หอสุวรรณ	หาญใจ	เหยื่อง	เหล่าวงศ์ษา

เหลืองทอง ใหม่वल	แหกสอนศรี ใหม่มาเมือง	แหกสอนสี	ใหม่ใจ	ใหม่โทะ
---------------------	--------------------------	----------	--------	---------

อธิโน	อนุใจ	อภิชัย	อ้อดต่อกัน	อ๋อนใจ
อ๋อนพรม	อะตะมะ	อ้ตมะ	อ้ตมะ	อ้ายตุ้ย
อ้ายเรือน	อ้ายสืบสาย	อารีย์รัก	อารีร์ักซ์	อำพนพรวณ
อีนแก้ว	อินจักร	อินใจ	อินใจอ้าย	อินดลา
อินตะกอก	อินตะคำ	อินตะปัน	อินตะยศ	อินตะวงค์
อินตะวอน	อินตะเสน	อินตาแก้ว	อินตالا	อินถานัน
อินถานันท์	อินทนนท์	อินทรีใจ	อินทรา	อินทะนัน
อินทะรณ	อินทะลน	อินทะวงค์	อินทะสิน	อินทะหลุก
อินทิสอน	อินน้อย	อินปัน	อินวงค์	อูดดง
อูดตามูล	อูดม	อูดมวงค์ศรี	อูโดง	อูดตะมูล
อูดสม	อูดอารมณ	อูดตัน	อูทธา	อูนแก้ว
อูนจะนำ	อูนใจคำ	อูนใจจิน	อูนใจจินต์	อูนใจแรม
อูนใจละ	อูนันท์	อูปรักธา	อูปนอง	อูปารี
อูบแปง	อ๋อนดอน	อูดสา	แฮดสมตี	

๑ ตัวอย่างนามสกุลเดิมของชาวจอมทองที่ผันแปรไปเพราะการเขียนผิดพลาด ได้แก่

โม่งมายะ มาจาก ม่วงมาया	คำอ้ายอูด มาจากคำว่า คำอ้ายอูน
สาราสี มาจาก สำราญศรี	เบียบ่าราญ มาจาก เบี้ยปางลัน
บุญมาพอ มาจาก บุญมาป้อ	ปาป่าศักดิ์ มาจาก หล้าป่าซาง
กันทายอง มาจาก กันทายวง	แสนคำเพี้ย มาจาก แสนคำเบีย
แก้วจันเพียง มาจาก แก้วจันเป็ง	แซ็งคะแส เว็งตะแส มาจาก แซงกะแส
เสาสีจัน มาจาก เสาร์ศรีจัน	ธิกันทา มาจาก ทิพย์กันทา
ลิตเคือคำ ฤทธิเรือคำ ลิตรเคือคำ	ฤทธิเคือคำ มาจาก ลิตเคือคำ
อินตลา มาจาก อินทิรา	อ้ตตมะ มาจาก อ้ตมะ

นามสกุลเดิม ๑ นามสกุล อาจจะผันแปรไปเป็นหลายนามสกุลคล้าย ๆ กัน การผันแปรไปนี้มักเกิดขึ้นในกรณีที่ชาวบ้านไปทำเอกสารราชการ เช่น บัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน การบอกเจ้าหน้าที่ด้วยปากเปล่า เมื่อเจ้าหน้าที่เขียนก็เขียนตามความเข้าใจของตนเองจากที่ได้ยินมา จึงแตกต่างไปจากนามสกุลเดิม

๑ นามสกุลใหม่ ที่มีการแจ้งเปลี่ยนจากนามสกุลเดิม ที่อำเภอ

รัตนวิทยากรณ์	ลานนาสถิต	สุภาววรรณรัตน์	ทวีเขวงเกียรติ
มารุตสุวรรณ	ศรีกลางเมือง	ใจมณีวรรณกุล	แสงปรีदानนท์
บุษยธานินทร	วิรัตน์วรชาติ	อิสระพนาชีวิน	พัฒนเกียรติชีวิน
วิจิตรรังสรรค์	อัครศาสตร์	ธารณะนฤมล	รัตนพรศักดิ์
นิลอุบลพันธ์	มงคลวานิชย์	ศรีเบญจรงค์	คำปันประพันธ์กุล
วุฒิเทิดสกุล	ปรีชากุลสัมพันธ์	ใจสุนทรีย์	เกษตรวงนา
ประชาชนนะชน	วงศ์รัตนเสถียร	กำชัยเจริญกุล	รัตนสุรีย์
จริยาวัฒน์	โชควรालักษณ์	พีระภาสกร	ลัทธิดรรมาดา
พิทักษ์จริตกุล	ศิริประดิษฐ์กุล	ชนะโยธิน	ศิริวัชรพงศ์
ตรีศักดิ์ธนานนท์	สุทธิทองทรัพย์	พงษ์เจริญวรรณ	พิทักษ์ภูผาวารี
รัตนบำเพ็ญ	มันขันตียิ่ง	พิทักษ์วัฒนดำรง	หล้าทรงสิทธิ์
ศรีอุปปารมี	แก้วศุภางค์	พูนเจริญทรัพย์	นิมิตพูนสวัสดิ์
ปฏิวัติไพโร	รุ่งกวีศิลป์กรวี	วุฒิปัญญานนท์	สินเสวนาชีพ
เกียรติสันติวงศ์	เกียรติโชคชัย	พณิชพงศ์สกุล	นภตาศัย
สุขวิชชานนท์	ทรัพย์พรชัย	สุริยะพงศ์กร	ปัญญากิตติกุล
อนันตบุญวัฒน์	ปັນคุณธรรม	เอื้อพิริยะกุล	พจิพรพรหม
รพีเรืองรอง	อนุรักษ์ริมธาร	นันทะเจริญ	เกียรติเอื้ออังกูร
พงศ์จรีที่ป	โชติจิตติพันธ์	กิตติพินันท์	ภูมิทัศน์อำไพ
เจริญเพิ่มลาภ	รัตนขันทอง	อัครวานิชอุดม	เปรมชยานนท์
พงศ์ชุติวัด	ทวีเจริญพร	อริชยหัสติน	เพชรศิลาพันธุ์
สุจิตราทอง	ธนาบุญระกุล	ธนิตธีระนันท์	วงษ์เจริญพร
ธนะศุภชัยพร	วิมานกลางดง	พงศ์เมฆินทร	รังศิริกุล

พัทธนันท์ชัย	โรจนพิศิษฐ์	มงคลวารินทร์	วิริยะธำนันท์
กฤษณาภกุล	กฤติกรสกุล*	พิพัฒน์พงศ์พันธ์*	ภาคมนพิพัฒน์พร
ชติจักร	กอบจณูทรัพย์	มนตรีนิกร*	สินธนาภา
ฉวีวงศ์เจริญ	สถิตญาณทัต	ปาวิลานนดล	ศุภรัตน์จิราธร
สุขสินสกุล	ศักดิ์ธนาธิรุกล	เปล่งศิริโสภา	ธนาภกุลภิวัดน์
โชคธนาภิวัดน์	รักษรานุกุล	ธำรงเจริญโรจน์	ภาคัยง
เตชะรินทร์	รักษุโรยธิน	กุลทวิเดชา	พงศ์ฐิติโชติ
วรรณท์ปัญญา	สุขสันติสุข	จารุกัญญพลิสฐ	ณัฐธากานตร์
อภิพีรสิทธิ์	สกุลรังแก้ว	วงศ์ชัยสิริ	ไพบุลย์ชู
สุพจน์ชื่นฤดี	จิรัฐติกาลชัย	สุวัฑรเจริญ	อุ๋นใจเลิศฤทธิ
รักษทรายคำ	ปัญญาธนาศรี	ตระกูลอุ๋นใจ	เลิศรัตนโสภณ
จอมนที	ดารากาญจน์กุล	กาษาพัสตร์	เดชาระพีพันธ์

๑๐ ปราบกฏการณ์ที่อาจจะเป็นไปได้ของนามสกุลคนเมืองในอนาคต

คำเมืองเลื่อนหายไปจากการใช้ภาษาไทย ภาษาบาลีสันสกฤตในชื่อสกุลที่ตั้งใหม่ ตามความเชื่อและค่านิยมยุคนี้ ที่มักจะเปลี่ยนชื่อ ชื่อสกุล เพื่อแก่งแย่งเพื่อสะเดาะเคราะห์ ซึ่งผู้ที่เปลี่ยนแปลงชื่อนามสกุลด้วยเหตุนี้ จะรู้สึกว่าได้เป็นคนใหม่ หมัดเคราะห์หมดโคก มีความหวังว่าชีวิตจะดีขึ้น นามสกุลเดิมที่แสดงตนเป็นคำล้านนา ที่ใช้มาร่วม ๘๐ ปี ก็จะถูกกลืนกลายเป็นคำภาษาไทยไป เป็นคำเรียกขานที่มีสำเนียงกรุงเทพ มีความหมายตีมาก เป็นที่ภูมิใจของเจ้าของนามสกุล หากเมื่อคนเหล่านี้ไปทำงานต่างจังหวัด อพยพไปอยู่ต่างถิ่น หรือแม้แต่คนที่ยังอาศัยอยู่ในดินแดนล้านนาเหมือนเดิม จากการได้รู้จักชื่อนามสกุล เราจะไม่สามารถคาดเดาได้เลยว่าเขามีต้นตระกูลเป็นคนเมือง หรือเขามาจากล้านนา

อัตลักษณ์หนึ่งที่แสดงตัวตนว่าเป็นคนเมือง มาจากล้านนา ด้วยการใช้ชื่อนามสกุลเป็นคำเมืองก็จะไม่มีอีกต่อไป

* นามสกุลที่ได้รับพระราชทานจาก สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ซึ่งชาวอำเภอจอมทองได้รับพระราชทานทั้งหมด ๓ นามสกุล ดังนี้ กฤติกรสกุล* พิพัฒน์พงศ์พันธ์* มนต์นิกร*.

ภาษาคำเมืองในนามสกุลคนล้านนาสามารถยังคงมีอยู่ต่อไปได้ ถ้าหากมีการฟื้นฟูการใช้คำเมือง มีการตั้งคลังข้อมูล เรื่องชื่อนามสกุลที่มีความหมายดี และเป็นภาษาล้านนาหรือคำเมืองที่สละสลวย ไพเราะ รื่นหู เพื่อให้บริการปรึกษา เรื่องการตั้งนามสกุลใหม่ของคนเมืองที่ต้องการเปลี่ยนจากนามสกุลเดิม วิธีนี้อาจจะทำให้ “คำเมือง” ในนามสกุลคนเมืองยังมีอยู่ต่อไป และเป็นคำที่งดงาม ไพเราะ เป็นที่น่าภาคภูมิใจแก่เจ้าของนามสกุล

๐ บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิต วิถีความคิด ความรู้สึกของคน เพราะความซับซ้อน ยุ่งยาก ทำให้คนเผชิญทุกข์มากขึ้น เมื่ออยากไปให้พ้นความทุกข์ บางคนใช้วิธีเปลี่ยนชื่อ นามสกุล เพื่อหวังผลทางจิตวิทยาว่า ตนเองเป็นคนใหม่ ปรากฏการณ์เหล่านี้เกิดขึ้นในสังคมไทยมาอย่างต่อเนื่อง การนิยมเปลี่ยนชื่อเปลี่ยนนามสกุลก็มีมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงนี้ส่งผลถึงการเลือกหายของภาษาล้านนา หรือคำเมือง ในนามสกุลของคนเมืองได้หมดลงไปด้วย คำที่แสดงถึงรากเหง้า ประวัติศาสตร์ของตระกูลคนเมืองถูกเลิกใช้ ถูกแทนที่ด้วยคำภาษาไทยชั้นสูง ซึ่งประกอบด้วยคำบาลี สันสกฤต จนไม่เหลือเค้าอัตลักษณ์ภาษาในนามสกุลคนเมืองอีกต่อไป

การเปลี่ยนนามสกุลจากคำเมืองเป็นภาษาไทย อาจดูเป็นคลื่นกระทบฝั่ง ลูกเล็ก ๆ ที่ไม่กระทบสังคม แต่หากมองในแง่การใช้ภาษาในชีวิตประจำวันที่แสดงตัวตน ชาติพันธุ์ ถิ่นที่อยู่ เป็นการกลืนกลายที่ผู้เปลี่ยนนามสกุลมีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนแปลง

แต่หากมีการให้บริการช่วยคิดนามสกุลที่เป็นคำเมืองที่ไพเราะ มีความหมายดี และแสดงอัตลักษณ์ของคนเมือง น่าจะมีคนเมืองบางส่วนที่รักความเป็นล้านนา น่าจะยินดีที่จะใช้นามสกุลที่มีสำเนียงเรียกขานแบบคนเมืองนั้น ซึ่งการละทิ้งคำเมืองในนามสกุลน่าจะน้อยลง เพียงแค่เปลี่ยนจากคำพื้น ๆ ไปเป็นคำที่ดีกว่าเดิมแต่ยังคงอัตลักษณ์คนเมืองสืบไป

ป ปรณานุกรม

ไกรศรี นิมมานเหมินท์. ๒๕๒๗. “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง”. ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.
เชียงใหม่.

จิตร ภูมิศักดิ์. ๒๕๒๓. **ความเป็นมาของคำสยาม ไทย ลาวและขอม และ
ลักษณะทางสังคมของชื่อชนชาติ**. กรุงเทพฯ. มูลนิธิโครงการตำรา
สังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

บุญคิด วัชรศาสตร์ ๒๕๓๘. **คนเมืองอุ้มคำเมือง**. เชียงใหม่. ธารทองการพิมพ์.

สภาวัฒนธรรมอำเภอจอมทอง. ๒๕๕๐. **ประวัติเมืองจอมทอง**. เชียงใหม่.
เฉลิมการพิมพ์.

สุรพล ดำริห์กุล. ๒๕๔๒. **ล้านนา**. กรุงเทพฯ :โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย.

๐ สัมภาษณ์

พ่อน้อยแก้ว กัญธิยะ อายุ ๘๓ ปี

พ่อครูเพชร แสนใจบาน อายุ ๖๘ ปี

พ่อครูประเสริฐ แสนสุรินทร์ อายุ ๗๐ ปี

พ่อหนานคำวัน มังยะสุ อายุ ๖๗ ปี